

KROSIENKY

pletení bez jehlic

MARIE KIELBUSOVÁ

výtvarný
kurz

 GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Krosienky

pletení bez jehlic

Marie Kielbusová

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 5520. publikaci

Fotografie v knize a na obálce Jana Černá, Ing. Vladimír Kostelný
Návrh obálky Jana Řeháková, DiS.
Sazba a grafická úprava Jana Řeháková, DiS.
Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová

Počet stran 112
První vydání, Praha 2014
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2014
Cover Design © Jana Řeháková 2014

Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorkou ověřeny, přesto za ně nelze převzít zodpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody. Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

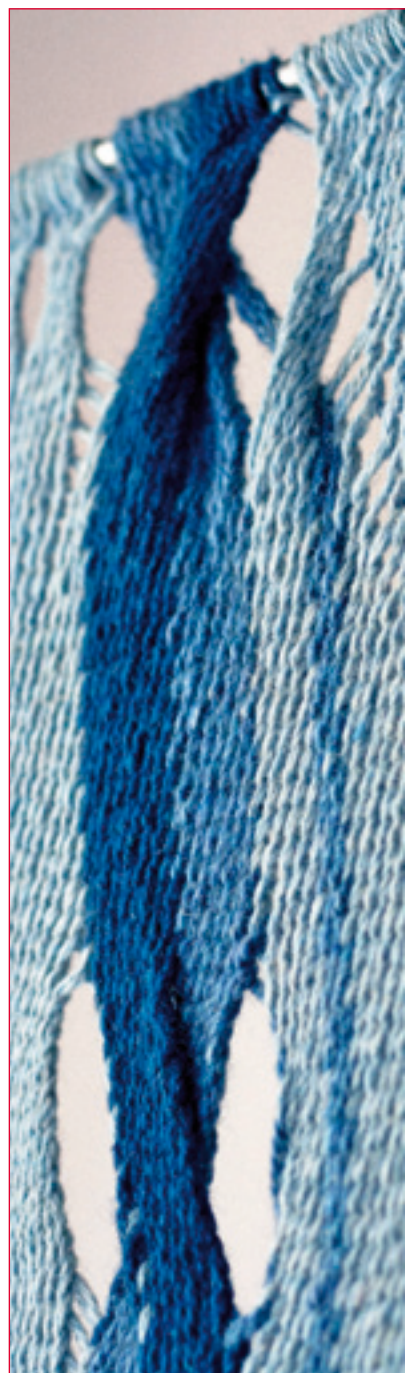
ISBN 978-80-247-4804-7

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE

978-80-247-9233-0 (pro formát PDF)
978-80-247-9234-7 (pro formát ePUB)

Obsah

Úvod	7
Popis techniky	8
Historie a současnost	10
Využití techniky	10
Materiál a pomůcky	11
Nosné tyčky	11
Rámy	12
Zajišťovací hůlky	15
Osnovní nitě	16
Ostatní pomůcky	18
Vysvětlivky a zkratky	19
Techniky	20
Příprava osnovy a způsoby snování	20
Pletení a vzorování	30
Prostina – hladké pletení	32
Tkanina	64
Kruhový úplet	74
Úprava polotovarů	76
Konečná úprava	80
Tvarování	82
Stříhová řešení	83
Projekty a inspirace	86
Indiánský váček na kloučící poklady	86
Náhrdelník se skleněnými korálky	87
Černé tričko s průstřihy	88
Vázanka	90
Sáček z proužkovaného úpletu	91
Hedvábná šála	92
Límeček z bavlněného úpletu	93
Vsadka do trička	94
Přehoz přes ramena	95
Komplety	96
O autorce	112
Literatura	112

Úvod

S výrobky pletenými na rámu jsem se poprvé setkala před mnoha lety na předváděcí akci pracovníků Krásné Jizby v Plzni. Způsob proplétání osnovních nití mne okouznil a snažila jsem se za každou cenu udržet v mysli základní principy pletení. Doma jsem na rám na tkaní naplnula osnovu a vyzkoušela si svůj první vzorek pleteniny. Jak už to bývá u jakékoli práce, která není podložena dostatečným množstvím potřebných informací, v pletenině vznikaly neplánované dírký a chyby, takže se pokus stal spíše neúspěšným. Ale co je podstatné, již jsem o této kouzelné technice věděla.

Základy pletení na rámu jsem se naučila v Klatovech. V kurzech rukodělných prací jsme se kromě krosienek dozvěděli o dalších zhruba patnácti řemeslných technikách. Bohužel paní Marie Malánová, naše lektorka, ze zdravotních důvodů svou činnost přerušila, sotva nás naučila prvním krůčkům pletení na rámu. V té době nebyla k máni jediná publikace, která by byť jen trochu nastínila postupy a návody pletení na rámu. A proto jsem hledala kohokoliv, kdo něco o krosienkách ví. V Plzni v té době fungoval kroužek výtvarných technik vedený paní Janou Haklovou, která základy pletení na rámu znala. A tak vznikaly s nadšením první výrobky.

Rám s posuvnými jezdcí určený na krosienky jsem v té době ještě neměla. První šály, čepice a dokonce i náročnější výrobky jako povlaky na polštáře a krátké vesty jsem pletla na tom, co bylo po ruce, na štaflích. Byl to způsob objevování velmi dobrodružný, bez návodů, bez odborné literatury. Jak léta říkám v souvislosti s rukodělnými řemeslnými technikami, u kterých nezbývá nic jiného, než jít svou vlastní cestou systémem pokus a omyl, „věda, výzkum, vývoj“.

Právě proto, že nebyly k dispozici podrobnější informace, dospěla jsem náhodně ke způsobům pletení, které nejsou doposud popsány v žádné dostupné literatuře, nebo alespoň o nich nevím. Jedná se například o vzory vznikající křížením celých svazků osnovních nití, nebo o trik, při kterém lze u menších rámu s celou prací otáčet a plést tak pohodlně podle toho, zda máme dovednější pravou, či levou ruku. Přeji všem, kteří se do krosienek pustí, aby našli při studiu nevěděního způsobu pletení co nejvíce radosti.

Popis techniky

Téměř zapomenutá technika pletení na rámu patří bezesporu mezi jednu z nejstarších předtkalcovských technik (anglicky *Sprang*, německy *Sprangtechnik*, dánsky *Sprang*, název pravděpodobně vznikl v oblasti Skandinávie). Zdánlivě připomíná síťování, ruční tkaní nebo tkaní na stavu, pletení pomocí jehlic nebo jejich přechod či kombinaci. V každém případě jde o naprosto odlišný technologický postup. Při pletení na rámu se na rozdíl od tkaní nepracuje s vodorovnou částí nití tzv. útkem, ale pouze se svislou částí tzv. osnovou. Během tkaní zůstává délka osnovy neměnná, kdežto při pletení na rámu se průběžně zkracuje. Pletenina vzniká za pomoci prstů, nikoliv jehlic ve srovnání s rozšířeným pletením jehlicemi. Oproti technice síťování, při které mezi jednotlivými oky vzniká pomocí síťovací jehly pevný uzel, jsou oka krosienkového úpletu ohraničena zákruty sousedních vláken osnovních nití, které nejsou uzlovány a osnovní nitě se kolem sebe pouze obtáčí. Dosud pro tuto originální techniku pletení nebyl zkonstruován žádný stroj.

Osnova se navine odborně řečeno nasnová mezi dvě nosné tyčky, upevněné na postranicích pevného rámu, jednu nahoře a druhou dole. Rám stabilizuje polohu nosných tyček a ve skutečnosti jsou hlavními aktéry pletení pouze nosné tyčky. Vlákná osnovy se navíjením přize přes nosné tyčky rozdělí na soustavu horních a dolních osnovních nití u rámu vodorovných, u rámu svislých na soustavu předních a zadních nití. Tyto dvě soustavy osnovních nití se vzájemně, nit po niti kříží a zaplétají pomoci prstů do uceleného plochého úpletu. Při rozdělování osnovy pleteniny jsou zapojeny do práce také dlaně a u objemnějších prací části paže pravé i levé ruky.

Jedno překřížení osnovních nití v horní části rámu těsně pod horní nosnou tyčkou se při práci zrcadlově přenáší do spodní části pleteniny. Celá řada s navzájem překříženými osnovními nitěmi horní a dolní části osnovy se po upletení přesune k dolní nosné tyčce pomocí hůlek. Pletenina narůstá směrem od horní nosné tyčky dolů a zároveň od spodní nosné tyčky nahoru. Počet řad úpletu závisí na délce nasnované osnovy, čím je delší osnova, tím více řad je v úpletu. Obě zrcadlově pletené části práce se setkají ve prostřed a zajistí proti rozpletení. Na úpletu nerozeznáme rub a líc, úplet je z obou stran stejný.

Rozeznáváme dva základní druhy pletení a to: hladké pletení tzv. prostinu a tkaninu neboli šikmé plátno. Výrobky pletené prostinou jsou pružné, měkké a poddajné. Mají tendenci se samovolně stáčet do šroubovice ve směru zákrutu. V prostině se dají vzorovat pravidelným či nepravidelným rozmístěním dírek krajkové vzory. Z jedné osnovy lze kombinovat pletení vícebarevné svisle nebo vodorovně proužkované prostiny s kostkovaným vzorem tkaniny. Nepréberná škála vzorů vznikne několika jednoduchými způsoby křížení osnovy a v kombinaci s nasnováním vícebarevné osnovy, se počet vzorů násobí.

Popis techniky

Popsané vlastnosti úpletu a charakteristické vzorování lze jiným rukodělným nebo strojovým způsobem napodobit jen s těžší. Spotřeba materiálu odpovídá spotřebě srovnatelně velkého výrobku pleteného na jehlicích, v některých případech je dokonce nižší. Pletení na rámu je časově méně náročné než pletení na jehlicích. Upletením jedné řady v horní polovině práce totiž úplet zrcadlově narůstá i v dolní části. Křížením osnovních nití se nasnovaná osnova po upletení zkrátí o jednu pětinu až jednu třetinu. Rozsah publikace bohužel nedovolí uvedení šňůrkového a plastického pletení, oplétání a práce s dvojitou osnovou. Popis těchto způsobů pletení by totiž zaplnil minimálně další dvě až tři knihy o stejném rozsahu.

Proč je tento způsob pletení nazván právě krosienky? Pravděpodobně je název odvozený ze slovenského pojmenování pro rám „krosná“. Spekulativní je domněnka, že název souvisí s anglickým výrazem „cross“, neboli kříž, překřížení, křížit. Na vzájemném křížení osnovních nití je vlastně celá technika krosienek postavena. Technika pletení se v Čechách nazývá „pletením na rámu“, na Moravě se plete na „stativkách“ a na Slovensku na „krosienkách“. Pojmenování krosienky nebo krosienka zevšeobecnělo i v Čechách. Krajový název „zákrutníky“ je pravděpodobně odvozen z charakteristické vlastnosti samovolného spirálovitého stáčení úpletu pleteného prostinou či z pojmenování jednotlivých překřížených nití do zákrutů.

Historie a současnost

Nejstarší dochované práce pletené na rámu byly objeveny v hrobě z doby bronzové na území dnešního Dánska (1400 př. n. l.). V pořadí druhý nejstarší nález je práce pletená z bavlněné příze z Peru (zhruba 1100 př. n. l.). Pozdější nálezy jsou například z území Španělska, Norska, Švýcarska a Anglie. Techniku pletení na rámu používali Egypťané a Řekové, ovládali jí indiáni předkolumbovské Ameriky. Až do minulého století se částečně dochovaly praktické dovednosti pletení na rámu na Kavkaze, ve Švédsku, Rumunsku, v Maďarsku, v Chorvatsku, v Polsku a na západní Ukrajině. V Čechách, na moravském Valašsku (Zděchov) se pletly čepce ke krojům, na Slovensku v oblasti Trenčína, v Hontu a v Čičmanech čepce a pásy.

Na Moravě se snažili techniku krosienek po řadu let minulého století udržovat pracovníci brněnského Ústředí lidové umělecké výroby. Za zmínku stojí vynikající návrhářky ÚLUV Eva Vítová a Ludmila Kaprasová. Eva Vítová navrhovala oděvy, u kterých návrhářka spojila tkané vlněné sukno s částmi oděvů pletených na rámu nebo oděvní doplňky celé pletené na rámu. Ludmila Kaprasová realizovala převážně prostorové objekty. Kouzelné názvy vzorů jako jsou kočičí šlapky, stromečky, motýli, šipky, krokvička, hrášek a další jsou popsány ve vynikající knížce od autorek Zdeny Kindlové a Mileny Tomkové Pletení na krosienkách vydanou Vzdělávacím spolkem uměleckých řemesel v Praze v roce 2001. V posledních letech se ke krosienkové vazbě proplétání dvou vrstev osnovy vrátila návrhářka drátovaných šperků Monika Jankůj, restaurování čepců ke krojům se na Moravě věnuje Blanka Mikolajková.

Využití techniky

Praktická potřeba lidstva chránit se před nepříznivými vlivy vrtkavého počasí ruku v ruce s touhou po kráse, zdobnosti a originalitě, se táhne dějinami lidstva. Výrobky pletené na rámu se dnes pravděpodobně nestanou nepostradatelnou potřebou pro život. Mohou však být nevšedním a neokoukaným přínosem zasazeným do prvků moderního odívání nebo předmětů zkrášlujících bytový prostor. Plastickou strukturu, pružnost, pevnost a vzdušnost pleteniny oceníme při výrobě pásků, kravat, šál, tunelových šál, čepic, čelenek, rukavic, límců, nátepníků, vsadek a nášivek, tašek a taštiček, pouzder, sáčků, vest, svetrů, ponč, sukni. A také textilní bižuterie v podobě náhrdelníků a náramků a bytových doplňků jako jsou dečky, prostírání, povlaky na polštářky, přehozy, popruhy, stínidla na lampy, optické předěly místností a nástěnné realizace. Pletení na menším rámu je vhodné pro děti zhruba od 10 let, na velkém profesionálním rámu si s technikou krosienky poradí jak ženy, tak muži. Pletení na rámu šetří životní prostředí pro svou energetickou nenáročnost.

Materiál a pomůcky

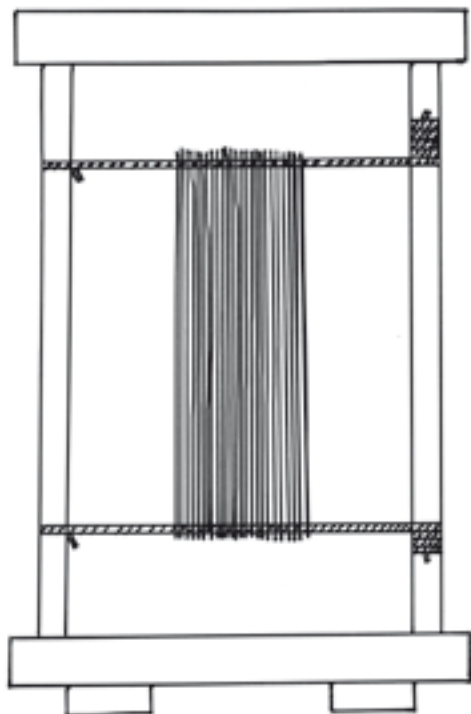
Nosné tyčky

Nezbytnou pomůckou pro pletení jsou nosné tyčky, mezi které napínáme osnovu. Tyčky by měly být pevné a neměly by se napětím osnovy prověsit do oblouku. Osvědčila se kulatina z nerezavějící oceli o průměru 0,6–0,8 cm. Délka tyček závisí na tom, jak široký úplet chceme vyrobit. Optimální je délka 50–70 cm. Charakteristickou vlastností úpletu pleteného na rámu je zkracující se délka osnovy v průběhu pletení. Podmínkou pro úspěšné pletení je dostatečně napnutá osnova. Je tedy třeba, aby obě nosné tyčky, nebo alespoň jedna z nich, byla pevně přivázána k pomocnému rámu s možností plynulého posuvu během práce.

Nosné kovové tyčky z kulatiny

U rozměrově nenáročných výrobků lze místo nosných tyček použít provázek. Výhodou tohoto způsobu je, že očka, která vzniknou po upletení a přiklepnutí první řady překřížení osnovních nití nahoře i dole v úpletu, jsou malá a dají se dobře začistit. Nevýhodou, že se provázek tahem napjaté osnovy prověšuje. Osnovu napnutou na nosném provázku oceníme především u výrobků pletených z tenké příze.

Svislý rám na dřevěných podstavcích s nosnými provázky a napnutou osnovou

Materiál a pomůcky

Rámy

Malý vodorovný rám

Začínáme-li s technikou pletení na rámu, stačí pro seznámení se s postupy pletení jakýkoli pevný dřevěný rám, který máme k dispozici, například rám na malování na hedvábí, podrámeček tzv. blintrám, rám na obrazy, vyšivací čtvercový nebo obdélníkový rám či rám na tkaní. Na tomto malém vodorovném rámu se snadno naučíme základům pletení, připravíme si vzorky pleteniny či drobnější výrobky jako například pouzdra, taštičky, sáčky. Při pletení na malém rámu sedíme na židli, rámeček si opíráme o stůl nebo o opěradlo další židle. Rám máme umístěný vodorovně nebo v mírném úkosu nad podložkou tak, abychom měli dobrý přístup k napnutým osnovním vláknům. Pro první pokusy je ideální rám o vnitřním rozměru 40 × 60 cm.

Detail uchycení nosné tyčky
gumičkou

K rámu připevníme po jedné nosné tyčce cca 5–10 cm pod horním a 5–10 cm nad spodním okrajem rámu. Přivázání nosných tyček několik centimetrů pod a nad okrajem rámu umožní pohodlné provlékání klubíčka nití během přípravy osnovy. Nosné tyčky přivážeme pevně prádlovou nebo kloboukovou gumou nebo silnějším provázkem křížovým způsobem s mašličkou místo uzlu tak, abychom mohli kdykoliv uzel pohodlně rozvázat a nosné tyčky posunovat směrem dolů nebo nahoru podle potřeby.

Ukázka rámu s připevněnými nosnými tyčkami

Materiál a pomůcky

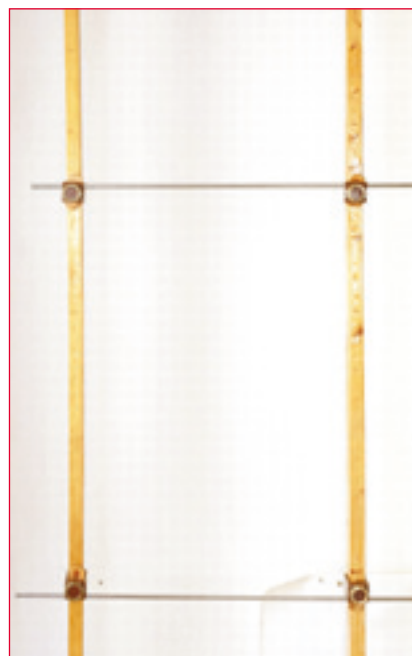
Velký svislý rám

Na objemnější výrobky, jako jsou čepice, šály, vesty, svetry, závěsy na stěnu, bytové předěly a instalace, je důležité investovat do pevného vyššího svislého rámu o rozměrech 50–60 cm × 180–210 cm. Praktický rám, který je zároveň skladný pro případ stěhování, je vyrobený ze dvou silných dřevěných latí (3 × 8 × 210 cm), zapřených mezi podlahou a stropem místnosti.

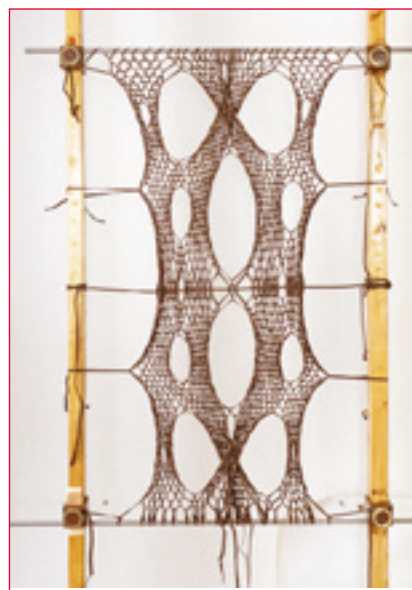
Rám může být také napevno přichycený delšími hmoždinkami nahoře a dole ke stěně tak, aby se při práci tlakem při sklepávání pleteniny nepohyboval. Šikovní truhlář ho jistě vyrobí během chvilky. Po latích se pohybují čtyři, nebo u snování nadvrát osm, kovových jezdců, do kterých vkládáme nosné tyčky. Kovové jezdce mají šrouby zakončené rozšířenou hlavou k upevnění na dřevěné postranice. Jezdce k latím přišroubuje v libovolné výšce. Mezi dva horní kovové jezdce umístěné ve stejné výšce připevníme horní nosnou tyčku, mezi dva spodní kovové jezdce spodní nosnou tyčku.

Detail jezdců: jako podložka proti poškození dřevěných latí poslouží ústřížek kůže, do kulaté dírky vkládáme konec nosné tyčky

Velký rám

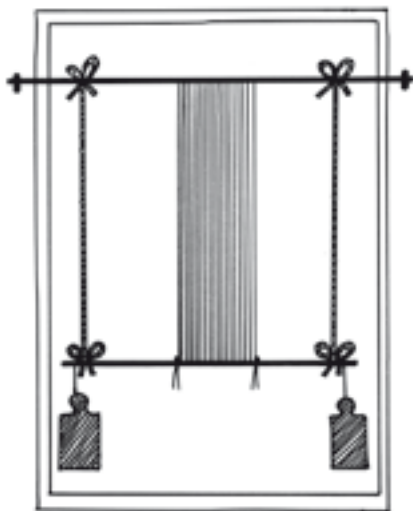

Ukázka velkého svislého rámu s polotovarem

Materiál a pomůcky

Provizorní rám

Nemáme-li k dispozici profesionální rám, na výrobu středně velkých výrobků jako jsou čepice, rukavice, tašky, dečky nebo drobné závěsy na stěnu, úzké stužky a náhrdelníky, postačí místo rámu svislé postranice štaflí, domácích schůdků či žebříčku u dvoupatrového lůžka, ke kterým přivážeme nosné tyčky. V přírodě si pomůžeme uchycením nosných tyček silnějším provazem z obou stran osnova na větev nebo kmen stromu. Variantou vodorovného rámu je upevnění nosných tyček mezi dva svěráky přišroubované k masivnějšímu stolu, přičemž druhou nosnou tyčku přivážeme k pevné části nábytku nebo na druhý stůl opět mezi dva svěráky. Provizorním rámem se stanou i futra od dveří. V horní části futer do zdi z obou stran připevníme skobičky, na které zavěsíme horní nosnou tyčku. Konce tyček spojíme provazem ve stejné vzdálenosti od okraje. Kraje nebo celou délku dolní nosné tyčky zatížíme závažím nebo těžšími kameny. Mezi tyčky nasnováme osnovu. Provázek po nasnování osnovy můžeme z tyček sundat.

Svislý provizorní rám umístěný ve dveřních zárubních

Svislý provizorní rám ze štaflí

Vodorovný provizorní rám upevněný mezi kmeny stromů

Materiál a pomůcky

Zajišťovací hůlky

Hůlky (také paličky, zajišťovací tyčky, hůlky na jištění úpletu) používáme jak k zajištění upletených čtyř či více řad, tak ke sklepávání, sesouvání, urovnávání řad a úpravě příze po upletení každé řady a k párání úpletu. Hůlky ponecháváme ve spodní části pleteniny. V některých případech, zvláště u kruhového úpletu nebo u řídké pleteniny, vkládáme hůlky mezi osnovy i v horní části úpletu. Aby hůlky z úpletu nevypadávaly, v párech je spojíme na koncích gumičkou.

Dřevěné a umělohmotné zajišťovací hůlky

Po upletení prvních čtyř řad, hůlku jednu po druhé, směrem odspoda nahoru, vytahujeme z řad spodní části úpletu proto, abychom měli dostatek místa na práci rukou. Hůlku umístěnou nejnižší vytáhneme celou z úpletu těsně po upletení nové řady a vložíme ji mezi osnovy této řady. Poté soustavu hůlek posuneme směrem dolů s řadami překřížených ok. Tímto způsobem upravíme výšku řady, ze které byla hůlka vytažena. Zajišťovací hůlky, kromě posouvání a sklepávání řad, slouží k pohodlnému párání úpletu.

Délka hůlek závisí na šířce navrženého úpletu, jejich průměr volíme okolo 1 cm. Osvědčily se dřevěné hůlky dlouhé cca 50 – 60 cm, které se mohou použít jak na širší, tak na užší pleteninu. Hladký povrch hůlek je podmínkou. Povrch hůlky je totiž při pletení v úzkém kontaktu s přízí a díky nerovnosti povrchu by mohlo dojít k cupování a poškození příze. Jako hůlky poslouží i běžné umělohmotné, dřevěné nebo silné kovové pletací jehlice. Dřevěné hůlky nemusí být výhradně kruhového profilu, lze použít i hůlky ploché nebo jinak tvarované.

Krátké dřevěné zajišťovací hůlky spojené gumičkou

Materiál a pomůcky

Osnovní nitě

K pletení na rámu jsou vhodné především vlněné příze, které jsou hladké a dobře se sklepávají, přičemž se z nich neuvolňují drobné části příze. Vlněná příze je pružná, což zvláště u některých vzorů podpoří měkký vzhled pleteniny. Navíc se s pružnějším vláknem lépe pracuje. Pro začátek je pro lepší orientaci plést se silnou kobercovou přízí nebo silným bavlněným knotem, bavlněným měkkým provázkem nebo proužkem úpletové látky. Teprve po nabytí zkušeností doporučujeme k pletení tenkou vlněnou nebo bavlněnou přízí.

Na pletení je rovněž vhodná hladká bavlněná příze, tenká vyšivací bavlnka, dětský bavlněný tkaloun, lacetka, hladké prýmky, nastříhané proužky bavlněného úpletu, začištěné hedvábné stužky nebo nastříhané proužky hedvábí bez začištění, bavlněný knot, hladký provázek, čalounické nitě, lněný nebo konopný provaz, bavlněné silnější šňůry, na úzké pruhy nastříhané silnější kůže nebo tenké kůžičky. Při výběru dáváme přednost přízím z přírodních vláken, mohou však posloužit i netradiční materiály jako je tenký drátek, silnější drát, bužírka a další materiály.

Vlněná příze

Dětský bavlněný tkaloun, lacetka

Silnější bavlněná příze

Materiál a pomůcky

Bavlněná příze

Čalounický provázek

Bavlněný knot

Kůžičky

Vyšivací bavlnka

Nevhodné jsou příze v buklé úpravě, rovněž příze nopkové, mohérové nebo jinak zdobené materiály s výčnělky, trásněmi či jinými efekty s nerovným povrchem. Samozřejmě, že po dosažení zkušeností se můžeme pustit do experimentování i s těmito materiály, nebo pleteninu na závěr dozdobit efektními přízemi vyšíváním nebo jinou úpravou.

Materiál a pomůcky

Ostatní pomůcky

Dobře naostřené nůžky použijeme při přípravě příze před pletením a během konečné úpravy výrobku. Měřidlo, nejlépe krejčovský metr nebo delší pravítko, poslouží ke kontrole délky zrcadlově pletených polovin úpletu. Na zachycení zajišťovacích hůlek proti vypadnutí z úpletu se osvědčily gumičky do vlasů.

Další pomůcky potřebujeme při konečné úpravě polotovarů, to znamená buď při zajištění střední partie úpletu, nebo na sešití. Na zajištění neupletené části osnovy poslouží háčky na háčkování v různých velikostech podle síly použité příze, eventuálně kovová nebo kostěná jehla se zakulacenou špičkou s větším uchem. Ve středu pleteniny se již těžko dostáváme prsty mezi horní a dolní osnovu, a proto místo zajišťovacích hůlek uplatníme klasické pletací jehlice. Jehlou s větším uchem sešíváme švy jednotlivých dílů výrobku a začišťujeme nadbytečné konce příze. Dle povahy pleteniny lze části výrobků sešít ručně nebo na šicím stroji. Povrch pleteniny zpestříme našitím skleněných nebo dřevěných korálků.

Nůžky, krejčovský metr, háčky

Jehly kovové, jehly čalounické, jehla kostěná

Spínací špendlíky, gumičky do vlasů

Korálky skleněné a dřevěné

Kovové pletací jehlice

Vysvětlivky a zkratky

Terminologie pletení na rámu není jednotná. Aby v názvech nedošlo ještě k větším nesrovnalostem, použijeme v této publikaci převážnou část odborných názvů z knihy Pletení na krosienkách od autorek Zdeny Kindlové a Mileny Tomkové. V některých starších časopisech s rukodělnými pracemi jsou uvedeny termíny jiné, rovněž na kurzech je možné se dozvědět termíny místopisné. Navíc některé odlišné názvy popisují stejnou technologii, a proto uvádíme několik vysvětlivek.

Tkanina = šikmé plátno = šikmé pláténko

Prostina = hladké pletení

Horní osnova = přední osnova

Dolní osnova = zadní, ev. spodní osnova

Pozn.: horní osnova je označení osnovy nahoře, dolní osnova je označení osnovy umístěné dole u vodorovného rámu. Přední osnova je označení osnovy vepředu u svislého rámu a zadní osnova je název osnovy vzadu u svislého rámu. V této publikaci použijeme jednotně pojmenování horní a dolní osnova.

Tyčka/tyčky = nosná tyčka/tyčky

Nosný provázek / nosné provázky – pevný provázek přivázaný vodorovně mezi postranice rámu nahoře a dole plní funkci nosných tyček.

Hůlka / hůlky = zajišťovací hůlka/hůlky

Nit / vlákno – vlákno z jakéhokoliv materiálu, tedy z vlny, bavlny, v této publikaci nit = osnovní vlákno.

Snování – navíjení osnovy mezi nosné tyčky

Pár osnovních nití / pár nití – nit vedená od spodní nosné tyčky k horní nosné tyčce, přehozená přes horní tyčku a zpět k dolní nosné tyčce

Polovina páru osnovních nití tzv. půlpár – nit vedená od dolní nosné tyčky k horní nosné tyčce

Řada vzorovací = řada vzorová = řada zaplétací – první řada prostiny

Řada přeplétací = druhá řada u prostiny

Řada překřížení = řada se zákruty

Zákrut = překřížení zpravidla páru osnovních nití

Použité zkratky:

cm = centimetr

m = metr

g = gram

dkg = dekagram

kg = kilogram

ks = kus

Techniky

Příprava osnovy a způsobu snování

Navíjení osnovy, označované odborně snováním, lze provést více způsoby. Výsledek je u všech těchto postupů s mírnými odchylkami rovnocenný. Záleží spíše na tom, na kterou metodu si zvykneme. Jen velmi omezené množství vzorů si vyžaduje konkrétní z uvedených postupů snování, jako je tomu například u „O“ snování pro kruhový úplet. Rovněž nezáleží na tom, zda snováme osnovu zprava doleva, nebo zleva doprava.

Co je však podstatné, že se během snování vlákna rozdělí na jednu řadu vedle sebe poskládaných nití umístěných vpředu (horní, přední osnovu) a další řadu nití umístěných vzadu za nosnými tyčkami (dolní, zadní osnovu). Tyto dvě řady osnovy se v protilehlých párech zaplétáním kříží pomocí zákrutů a spojují v celek. Jedno vlákno vedené směrem od dolní nosné tyčky nahoru přes horní nosnou tyčku a zpět na dolní nosnou tyčku tvoří jeden pár osnovních nití. Půlpárem se rozumí nit vedená od dolní tyčky k horní.

Napětí osnovních nití před pletením by mělo být po celé šířce osnovy stejné. Během pletení je podstatné udržovat osnovu napnutou tak, aby byla práce v pletenině přehledná a řady, tedy soustava překřížených ok, se lehce pomocí zajišťovacích hůlek přesouvala z horní do dolní poloviny úpletu. Nedostatečně napnutá osnovu může znesnadnit či dokonce zabránit pletení, neboť osnovní nitě jsou v tomto případě v prohybu a mohou se do sebe zacuchat.

„Osmičkové“ snování

Řada překřížení horní a dolní osnovy po nasnování před pletením je při tomto způsobu snování pouze jedna. Tu umístíme pomocí zajišťovací hůlky nad spodní nosnou tyčku. Osnova na horní nosné tyčce zůstane pouze přehozena přes tyčku bez překřížení a pletení první řady je přehledné. To zvláště ocení začátečníci, a proto tento způsob snování uvádíme jako první. Po sejmutí upleteného polotovaru z nosných tyček jsou oka na jedné straně úpletu o jednu řadu překřížení větší, než oka řady z horní nosné tyčky.

Nit upevníme na nosné tyčce dole vlevo a vedeme ji zespoda směrem nahoru a překulíme ji zepředu dozadu přes horní nosnou tyčku. Tím jsme nasnovali polovinu páru osnovních nití čili tzv. „půlpár“.

Techniky

Vlákno vedeme dolů ke spodní nosné tyčce. Klubičko nití podvlékne zepředu pod spodní nosnou tyčku dozadu. Vytvoříme tak první nasovaný pár osnovy.

Pokračujeme v navíjení dalších párů osnovy zleva doprava jeden vedle druhého. Vlákna osnovy, respektive klubičko nití vedeme jak dole, tak nahoře vždy zepředu dozadu. Nahoře přes horní nosnou tyčku zepředu dozadu a dole pod spodní nosnou tyčku rovněž zepředu dozadu. Navíjení osnovy ukončíme vpravo dole zajištěním příze na spodní tyčce pevnějším uzlem. Ponecháme několik centimetrů nitě za uzlem a vlákno odstříháme. Osnova má z profilu tvar osmičky, mezi horní a dolní osnovou vznikla jedna řada překřížení.

Překřížení osnovních nití sjednotíme pomocí zajišťovací hůlky a přesuneme ho jako celek směrem dolů. Zajišťovací hůlku ponecháme v úpletu dole u dolní nosné tyčky a osnova je připravena k pletení. Naprosto stejným způsobem navíjíme osnovu podstatně delší. Na šály nebo vesty je osnova dlouhá téměř dva metry. I v tomto případě je mezi horní a dolní osnovou pouze jedno překřížení osnovních nití, které přemístíme před pletením pomocí hůlky těsně k dolní nosné tyčce.